AZ IDEGASSZONY.

IV.

Gábor Mór rajza.

□ Terka szerette volna visszahívni az asszonyt. Nem azért, mintha annak a társasága valami különös élvezetet nyujthatott volna, de beszélni akart. Kinyitotta az ajtót, utánanézett a folyosón, de az öregasszony azalatt már valahol az elsőemelet tájékán tipegett. Ez elkedvetlenítette. Leült az egyik székre, a két tenyerét rátapasztotta a fülére, hogy ne hallja az utca zsongását és bámult a levegőbe anélkül, hogy valamit látott volna.

□ Az imént még csapongó kedélyét mintha valami durva, erőszakos kéz kirántotta volna a lelkéből. Beszélni szeretett volna. Beszélni lázasan, idegesen, mohón, talán összefüggéstelenűl minden értelem nélkül. Beszélni valakinek, aki meg sem érti. Ha ember nincsen, akár egy állatnak, egy megszokott kutyának, amely csak a hangra figyel, de azért a szemét hűségesen mereszti a beszélőre. Nem volt semmi mondanivalója, csak az idegei ficánkoltak és olyan érzései voltak, mint az alkoholmérgezettnek, vagy a morfinistának, akinek az idegeit fölhúzta a méreg, az agyán egymásra torlódnak a gondolatok és a mesterséges élénkség lázasan várja a kitörést. És amikor beszélni nem tud, amikor nincsen senki, aki előtt kiönthetné fölhalmozott gondolatait, megállíthatná idegeinek vad rezgését, akkor az egész lázas izgalom ráfekszik az agyára, végigterjeszkedik azon és valami érthetetlen bágyadságskálán átvonulva sejtéses félést, zsongásos bánatot nevel az örömből. Testben, lélekben megtörve, buta fásultsággal ült Terka a helyén. Olyan érzése volt, amilyen a gyermeknek lehet, amikor az édesanyja angyalos mesékkel viszi az éterbe, ahol csupa fényt, csupa szépet, csupa gyönyörűséget lát és amikor a mesében eljut ahhoz a ponthoz, amelynél a kiváncsi gyermekszemekből előtör a földöntúli boldogság gyémántkönnye, belép a brutális részeg apa, akinek vadrekedt hangjától remegésre válik a bársonyos öröm és a gyermek bizalmatlan, félő pillantása csúnyán sandít a kuckóból.

□ Észre se vette, hogy a kezei remegnek, nem érezte a hideg borzongást, amely végigfut testén, csak egyetlen tudata volt, hogy Oszkár még nincs itt, holott máskor ebben az időben már itt szokott lenni. Megijedt, amikor az ajtón félénk kopogást hallott. Mintha ütés érte volna, felugrott és néhány lépést tett az ajtó felé. Ölelésre tárta karjait, hogy összeforrjon Oszkárral, aki megmenti ettől a félős magánytól. Látta már annak az arcát, amint meglepetten, melegboldogan közeledik feléje és csókos örömmel szorítja karjai közé. Mindezt egy röpke pillanat alatt átérezte, átélte és annál nagyobb volt meglepődése, amikor a nyitott ajtón egy ismeretlenarcú, különösen öltözött embert látott belépni.

□ Egészen belepirúlt a meglepődésbe és zavarát nem tudta palástolni. De az idegen is nagy elfogódásba lehetett, mert alig tudott hebegni valamit.

□ Feltünő alak volt a vendég és még feltünőbbé tette az a nevetséges helyzet, amelyet a kis szobába váratlan megjelenésével teremtett. Terka csak nézte, bámulta anélkül, hogy egy szót ejthetett volna. Az pedig kétségbeesett siralmas ábrázattal nézett a lányra.

□ Okosarcú, csinos férfi volt. Fején mindenféle szinnel bemázolt vászonsapkája alul, hosszúrahagyott barna haja rendetlenül hullott a magas homlokra. Sötét bársonykabátja kihajlásából kötetlenül lógott ki nyakkendőjének a kétfelé libegő szalagja és mind a két keze tele volt egymáshozszorított, keretbefoglalt festővászonnal, amelyeknek a széléről meglátszott, hogy azok már be vannak festve. Tétova, félő pillantással meredt a szobába, de azután gyors elhatározással belépett és darálva fogott a beszédhez.

□ »Bocsánatot kérek kisasszony, hogy idejöttem, de ez volt a legelső ajtó, amelyikbe belebotlottam. Itt lakom a negyedik emeleten. Engedje meg, hogy itthagyjam a képeket. Nagy bajba kerültem. Most tudtam meg, hogy a végrehajtó már útban van a lakásom felé. Ha a képeimet ott találja, akkor tönkrementem. Akkor felköthetem magam. Ne haragudjon. Mentsen meg. Ezt itthagyom. Szaladok, de rögtön visszajövök, hozom a többit is«.

□ És a képeket a földredobva, egyszerre öt lépcsőt ugorva, rohant a negyedik emeletre.

□ Ezt a műveletet négy-ötször ismételte a gyorslábú piktor és az utolsó fordulónál már egynehány ruhadarab és egy rozsdás, ócska fegyver is sorakozott a képek mellé.

□ Terka csak nézte az ide-oda rohanó ifjút. Szótalanúl türte, hogy az egész szobáját telehordja képekkel és mindenféle cókmókkal. Olyan meglepő volt ez a művelet, olyan különös ennek a művészembernek a zavara, bátortalan föllépése, azután meg a gyors határozása, sietsége, hogy a lány egészen megfeledkezett a maga bajáról és teljesen elfoglalta ennek a szokatlan helyzetnek a furcsasága. Kiváncsian nézegette azokat a képeket, amelyek véletlenül úgy fordultak, hogy egyes részleteket látni lehetett belőlük. Szelid hajlású domboldal alján fürge kis patak futott az egyiken, a háttérből pedig a nyugodtan kék égbolt ivelődött a nagy látótávolba vesző tájra. Valami sejtéses, bűs hangulat siklott át a vásznon és Terka emlékében zsongásos rejtelmek ébredtek. Az ő fogékony, finom lelke megérezte azt a nagy művészi hatást, amelyet ez a minden póz nélküli, megkapó közvetlenség sugárzott. A mező zöldjéről a nagy Termékenység fönséges munkája látszott és a természet isteni csendje áhítatos illatot lehelt. Amott egy asszonyfej bújt elő a vászongarmadából. Beszélő szeme, nevető ajaka olyan igazsággal nézett Terkára, hogy szinte zavarba hozta. Érezte és éreznie kellett, hogy a nagy alkotóművészet reátette varázskezét a lelkére és fogvatartja azt delejes erejével. Elfeledte Oszkárt, elrepültek vágyai, tervei és amikor a festő utoljára visszatért, olyan tapadó, bátorító pillantással találkozott, hogy melege lett tőle.

□ Kissé félszegen közeledett a lány felé, nevettető ügyetlenséggel feszült meg termete, félretaposott sarku cipője megkoppant, amint összecsapta bokáit és bizonyos önérzettel, amelyben egy kis félénkség is remegett, mondotta: »Fekete Miklós festőművész vagyok«.

□ Terka mosolyogva nyújtotta a kezét ez ifjunak és egy csöppet se haragudott, mikor az a finoman ápolt, fehér kezet megcsókolta.

□ A nevetőajakú asszonyfej onnan a képek halmazából mintha fájdalmasan pillantott volna Terka felé.

□ A szokásos társadalmi formaságokon — amelyek ilyenkor nagyon kicsinyeseknek látszanak — átesve, Terka helyet mutatott vendégének. Az ilyen, társasághoz nem szokott emberek, mint amilyen Fekete Miklós is volt, sokkal nyugodtabbak, bátrabbak, ha leülhetnek. Olyankor biztos helyen érezik a lábaikat, nem kell arra gondolniuk, hogy miképen álljanak, mit csináljanak a kezeikkel. Fölenged a lelkük, biztos talajt éreznek és ettől megered a hangjuk is. A mi piktorunk is ilyenformán érezett. Tudta, hogy az ő belépése és hurcolkodása azzal a hirtelenében odavetett néhány szóval még nincsen kellőképen megmagyarázva. Mondania kellett még valamit. Látta, hogy nem közönséges helyre tévedt

s azt hitte, hogy itt kötelessége bővebben indokolni azt a különös állapotot, amely őt abba a kényszerhelyzetbe vetette, hogy egy magányosan élő nőnek a szobájába hurcolja féltett kincseit. Már elgondolta, hogy mit fog mondani, már érezte is a torka táján a legelső szót, de nem tudta kimondani, mert az ajtó előtt hangokat hallott és rémülten figyelve pislantott a hangok irányába.

□ Eh! még egy emeletet kell mászni azért a buta mázolóért, ahol amúgy se találunk semmit.

□ Ez a végrehajtó hangja.

□ Még Terka is megrezzent és biztatón nézett a festőre, aki lábújhegyen közeledett az ajtóhoz, óvatosan, nesztelenül nyomta meg a kilincset és csak akkor surrant ki, amikor a nehéz lépéseket már a negyedik emelet folyosójáról hallotta koppanni.

□ Nem is köszönt, csak kibújt és gyorsan ugrált fel a meredek lépcsőkön.

□ Alig tartott egy óranegyedig a hivatalos eljárás. Körülnéztek, megvető kicsinyléssel turkáltak az ecsetek és festékek között, felrúgták a festőállványt. Mikor azután mindezek dacára nem találtak semmit, amiért érdemes lett volna szót vesztegetni, a végrehajtó gúnyosan fordult az ügyvédbojtár felé. Az közönyösen állott és olyan arckifejezést öltött, mint akit a legkevésbbé sem érdekel az egész dolog. Őt elküldötte a principálisa a szegény festőhöz végrehajtani, hát eljött. Hogy semmit se találtak az nem az ő dolga. A hitelező megfizeti a költségeket, a végrehajtó megirja a jegyzőkönyvet, a piktor pedig szivesen aláirja és udvariasan kikíséri a hivatlan vendégeket.

□ Terka is ismerte a szegénységet, de végrehajtást még nem látott. Szorongva várta az eredményt és erős részvétet érzett a fiatal festő iránt. Örült, hogy ő is tett valamit, habár önkénytelenül, annak az érdekében. Áhítatos tisztelettel nézte a képeket, mert megsejtette, hogy ez az alapjában jelentéktelen esemény nagy hatással lehet egy nagy művész életére.

□ Erősen dobogott a szíve, amikor a végrehajtó lépéseit újból meghallotta és alig hangzott el a járás zaja ajtaja előtt, lassan felnyitotta azt és tekintetével behívta a festőt szobájába.

□ Fekete Miklós megkönnyebbülten lépett a szobába és ha restelte is a dolgot egy kissé, a körülményekhez képest elég nyugodtan ült le előbbeni helyére és keresetlen, őszinte szavakkal mondott köszönetet Terkának a jóindulatú segitségért.

□ Nem is hiszi nagysád, hogy milyen szivességet tett velem. Egy esztendei munka van itt összegyűjtve. Csak éppen annyit adtam el a képeimből, hogy éhen ne vesszek. Ezeket megtartottam és most beküldöm a tárlatra. Nincsenek vérmes reményeim. Nagyon jól tudom, hogy nálunk nehezen boldogul a magamfajta ember. Nem ecsettel: könyökkel kell dolgozni. Én ehhez nem értek. Nincsenek pártfogó barátaim. Lehet, hogy kilöknek, de azért megpróbálkozom. És ha érvényesülök, azt most már csak önnek köszönhetem.

□ Szóra sem érdemes. Ezt mindenki szivesen megtette volna.

□ Nem. Nem úgy áll a dolog Ha én most nem találok menedéket a képeim részére, lefoglalták volna őket és mire arra került volna a sor, hogy bemutassam azokat, addig valami műkereskedő hiéna néhány koronáért hatalmába vette volna egy esztendő lelkes munkájának a gyümölcsét. Hogy azonban némi tekintetben leróhassam hálámat, engedje meg nagysád, hogy képeimből egyet felajánlhassak.

□ Köszönöm uram. És habár nagyon szeretem a képeket, ezt igazán nem fogadhatom el. Én lennék a legnagyobb uzsorás, ha egy ilyen apró emberbaráti szivességért viszonzást várnék. Örülök, ha segíthettem és boldoggá tesz a tudat, hogy egy művészembernek szolgálatot tehettem.

□ A festő szomorúan nézett Terkára. Látszott a vonásain, hogy fájdalmasan érinti a visszautasítás. Felkelt és lázas sietséggel kapkodta föl a képeit. Körülrakta velük az egész szobát. Egymás tetejébe is állított néhányat és mikor elvégezte a rendezést odaállott Terka elé és reszkető tekintetéből világosan beszélt a kérdés: hát egy se tetszik közülük?

ÁMON VILMOS.